Ἔτος Β'. Τόμος Δ'. Ἀθῆναι, 6 Ὀκτωβρίου 1891 Ἀριθ. 40

ΕΘΝΙΚΟΝ ΜΕΤΣΟΒΙΟΝ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΕΑΜ

ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΤΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΦΗΡΜΟΣΜΕΝΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΑΠΑΞ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ ΜΕΤ' ΕΙΚΟΝΩΝ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΚΑΙ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΜΗΤΣΟΠΟΥΛΟΥ
καθηγητοῦ τῆς Γεωλογίας
ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ καὶ Πολυτεχνείῳ
ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ
ΝΙΚ. Κ. ΓΕΡΜΑΝΟΥ Δρ. Φ. Ε.
ΑΛΕΞΑΝ. Δ. ΒΑΛΒΗ Δρ. Φ. Ε.

ΟΡΟΙ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ

Ἐν Ἀθήναις ἐτησία Δρ. 7.—
Ἐν ταῖς Ἐπαρχίαις ἐτ. » 7.50
Ἐξάμηνος » 4.—
Ἐν τῷ Ἐξωτερικῷ Φρ. χρ. 8.—

ΓΡΑΦΕΙΟΝ «ΠΡΟΜΗΘΕΩΣ»
Ὁδὸς Φειδίου ἀριθ. 13
κατωτέρω τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου.

ΤΙΜΗ ΕΚΑΣΤΟΥ ΦΥΛΛΟΥ
15 — ΛΕΠΤΑ — 15

Παρακαλοῦνται θερμῶς διὰ τελευταίαν φορὰν οἱ κύριοι συνδρομηταὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ ἐξωτερικοῦ, ὅσοι ἐν ἐπλήρωσαν ἔτι, νὰ ἀποστείλωσι τὴν συνδρομήν των δι' ἐπιστολῆς ἀπ' εὐθείας εἰς τὸ γραφεῖόν μας, διότι ἄλλως θὰ ἀναγκασθῶμεν μετὰ λύπης μας νὰ διακόψωμεν τὴν ἀποστολὴν τοῦ φύλλου.

Οἱ δὲ κύριοι ἀνταποκριταί, ὅσοι δὲν ἐξώφλησαν τοὺς λογαριασμούς των, παρακαλοῦνται νὰ σπεύσωσιν εἰς ἐξόφλησιν αὐτῶν, καθόσον μάλιστα διά τινας ἔχομεν πληροφορίας ὅτι ἐπληρώθησαν παρὰ τῶν συνδρομητῶν καὶ ἐν τούτοις καθυστεροῦσι· θὰ ἀναγκασθῶμεν δὲ νὰ διακόψωμεν τὸ φύλλον γενικῶς πρὸς πάντας τοὺς συνδρομητὰς αὐτῶν, ἂν δὲν εἰδοποιήσουν ἡμᾶς δι' ἐπιστολῆς των τίνες ἐξ αὐτῶν δὲν ἐπλήρωσαν ἔτι.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ. — Διαφορὰ τοῦ ὁρμεμφύτου τῶν φυτῶν καὶ τοῦ τῶν ζώων, ὑπὸ Κ. Μητσοπούλου. — Βολταίρου ὁ Α, ὁ Β καὶ ὁ Γ ἢ διάλογοι τοῦ Α, τοῦ Β καὶ τοῦ Γ, διάλογος δεύτερος, περὶ ψυχῆς, κατὰ μετάφρασιν Σταματίου Δ. Βάλβη, ὑφηγητοῦ ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ (συνέχεια). — Φωτογραφία διὰ χρωμάτων, κατὰ μετάφρασιν Ἰω. Τρικαλιανοῦ, ἐπιμελητοῦ τοῦ χημείου. — Περὶ τοῦ χρόνου τῆς περιστροφῆς τῆς Ἀφροδίτης περὶ τὸν ἑαυτῆς ἄξονα, ὑπὸ Ν. Δαμβουνέλλη (συνέχεια).

ΔΙΑΦΟΡΑ ΤΟΥ ΟΡΜΕΜΦΥΤΟΥ ΤΩΝ ΦΥΤΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥ ΤΩΝ ΖΩΩΝ

Γνωστὸν ἐν τῷ ἡμετέρῳ περιοδικῷ ἐγένετο (σελ. 283), ὅτι ἡ ζῶσα φύσις ἐν γένει, ἤτοι τὰ φυτά, τὰ ζῷα καὶ ὁ ἄνθρωπος, δεσπόζεται ὑπὸ ὁρμεμφύτου, ὅπερ ἐξαναγκάζει ἢ διδάσκει ταύτην, νὰ ἐκτελῇ πράξεις, αἵτινες εἶνε ἀναγκαῖαι διὰ τὸ ἀγαθὸν αὐτῆς, ἢ διὰ τὴν διατήρησίν της. Ἠδύνατό τις, λοιπόν, ν' ἀποδεχθῇ, ὅτι σύμπασα ἡ ἐπὶ τῆς γηίνου ἐπιφανείας ζωὴ εἶνε ὁρμέμφυτος· Ἂν ὅμως ἀκριβέστερον ἐξετάσωμεν τὸ θέμα τοῦτο, θέλομεν εὐκόλως ἀνεύρει οὐσιώδεις διαφορὰς ἐν τοῖς ὁρμεμφύτοις τῶν φυτῶν καὶ τῶν ζώων.

Τὸ φυτὸν οὐδεμίαν ἔχει συνείδησιν, ἑπομένως καὶ οὐδεμίαν **θέλησιν.** Πᾶν τὸ ὑπ' αὐτοῦ θαυμάσιον διαπραττόμενον λαμβάνει χώραν, χωρὶς τοῦτο νὰ γινώσκῃ ἢ νὰ θέλῃ. Ἐπειδὴ π. χ. οἱ στήμονες ὑδροβίων τινῶν φυτῶν κατὰ τὴν ἄνθησιν ἀναδύουσι τοῦ ὕδατος, ὅπως ῥίψωσι τὴν ὥριμον αὐτῶν γῦριν ἐπὶ τοῦ θήλεος τοῦ ἄνθους ὀργάνου (τοῦ ὑπέρου ἴδ. Προμ. Α. σελ. 65), διότι ἡ γονιμοποίησις αὕτη δὲν δύναται νὰ ἐκτελεσθῇ ἐν τῷ ὕδατι, ἀνευρίσκομεν, ὅτι ἡ ἐργασία αὕτη προϋποθέτει **θέλησίν τινα** Ἡ θέλησις δὲ αὕτη δὲν εὑρίσκεται μὲν ἐν τῷ φυτῷ, ἀλλὰ ἔν τινι τῆς φύσεως διατάξει, ἥτις ὅμως, διὰ τὴν φυσιογνωσίαν μένουσα κεκρυμμένη, πάντως διαθέτει τὸ φυτὸν ὥσπερ ἀναίσθητον καὶ ἄνευ θελήσεως ὄργανον πρὸς ἐργασίαν, πρὸς ἣν αὐτὸ τοῦτο τὸ φυτὸν μένει ἀδιάφορον.

Ἄλλως ὅμως ἔχει ἐν τῷ ζῴῳ. Διὰ τοῦ ὁρμεμφύτου ἐκτελεῖ τοῦτο πράγματα πρὸς τὰ ὁποῖα ἀνήκει καὶ ἡ θέλησις τοῦ ζῴου, τὸ ὁποῖον ἐκτελεῖ κινήσεις, ἃς, ἂν τὸ ζῷον ἦτο ἐλεύθερον, ἤθελε καθ' ὅμοιον ἐντελῶς τρόπον διαπράξει. Τὸ ζῷον πράττει ἐκεῖνο, ὅπερ ὁρμεμφύτως ἐκτελεῖ, μετά τινος προθυμίας· μεθ' ὑπομονῆς ποιεῖται ἐκποδὼν πᾶν ὅ,τι τὸ ἐμποδίζει πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς ἐπιθυμίας ἢ ὁρμῆς του, μάλιστα τὸ ζῷον ποιεῖται χρῆσιν πονηρίας, δεξιότητος καὶ πολλάκις ὅλως ἀσυνήθους λογισμοῦ (Παρβλ. Προμηθ. Β σελ. 278), ὅπως δυνηθῇ νὰ εὐχαριστήσῃ τὸ ὁρμέμφυτον. Δύναταί τις λοιπὸν νὰ εἴπῃ, ὅτι τὸ ζῷον ἐν τῷ ὁρμεμφύτῳ αὐτοῦ δεικνύει ἐνέργειάν τινα τῆς θελήσεως καὶ ἑκουσίως εἶνε ἐνεργὸν πρὸς εὐχαρίστησιν τῆς ὁρμῆς του ὅπερ ἐν τῷ φυτῷ δὲν λαμβάνει χώραν.

Ἐκ τούτων γίνεται κατάδηλον, ὅτι ἡ ἐν τῷ φυτῷ ἐνεργὸς φυσικὴ ὁρμὴ εἶνε μὲν ὁμοία πρὸς ἐκείνην, ἥτις ἐν τῷ ζῴῳ παρατηρεῖται, ὑπάρχει ὅμως ἡ οὐσιώδης διαφορά, ὅτι τὸ μὲν φυτὸν εἶνε ὄργανον ἀκούσιον, τὸ δὲ ζῷον πεπροικισμένον ὑπὸ θελήσεως ὄν καὶ ὑπὸ τῆς φυσικῆς ὁρμῆς

καθοδηγούμενον. — Ὡς ἐκ τούτου **ὁρμέμφυτον** μὲν ἰδίως (ἔνστικτον) καλοῦσι τὴν ἐν τοῖς ζῴοις δύναμιν ταύτην, **ἐκβλάστησιν** (Trieb, Treiben) δέ, τὴν ἐν τοῖς φυτοῖς.

Κατὰ ταυτα ἐξηγεῖται μέρος τι τοῦ ἐν τῷ ὁρμεμφύτῳ ὑπάρχοντος αἰνιγματώδους.

Ἐν συμπάσῃ τῇ φύσει ἐπικρατεῖ ἐφεσίς τις ἡ ὁρμή, ἥτις ἀπαύστως δημιουργεῖ καὶ ἐνεργεῖ οὐ μόνον ἐν τοῖς λίθοις, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς φυτοῖς καὶ ζῴοις Ἐν τῇ δημιουργῷ χειρὶ ταύτης ἀναπτύσσεται πᾶν ὅ,τι ὑπάρχει. Ἡ αὐτὴ τῆς ζωῆς ὁρμή, ἥτις ἐξαναγκάζει τὸ φυτὸν νὰ αὐξάνῃ, ἐφ' ὅσον ὑπάρχουσιν αἱ πρὸς τοῦτο ἀπαιτούμεναι συνθῆκαι, ἡ αὐτὴ ὁρμὴ ὠθεῖ τὸν ἄνθρωπον καὶ τὰ ζῷα, **νὰ ἀναπνέωσι**, πέπτωσι, (χωνεύωσι τὰς τροφάς των), **κοιμῶνται, κινῶνται** καὶ **ἀναπαύωνται.** Ἡ ὁρμὴ αὕτη εἶνε τοσοῦτο γενική, καὶ οὕτω ἐφ' ἁπάσης τῆς φύσεως ἐξηπλωμένη, ὥστε ἂν καὶ τὰ μάλιστα ὀρεγώμεθα νὰ ἐξακριβώσωμεν τὰς αἰτίας αὐτῆς, ἐπειδὴ ὅμως αὐτὴν πανταχοῦ συναντῶμεν, ὀλιγώτερον ὑπὸ τῆς ἐνεργείας αὐτῆς ἐκπλησσόμεθα, καὶ ἑπομένως ἡ θεωρία αὐτῆς εἶνε ἧττον λόγου ἀξία.

Καθ' ὅσον ὅμως ἀφορᾷ τὸ ὁρμέμφυτον, ὅπερ εἶνε μέρος τῆς ἐφ' ἁπάσης τῆς φύσεως ἐπικρατούσης γενικῆς ὁρμῆς, λίαν δὲ ἐνδιαφέρον καὶ διδακτικόν, εἶνε τὸ αἰνιγματωδέστερον πάντων, διότι πάντοτε ἀμφιβάλλομεν κατὰ πόσον τοῦτο ἐν τοῖς ζῴοις ἐμφανίζεται ἐν συνειδήσει καὶ κατὰ πόσον ἀσυνειδήτως.

Ἂς ἐξετάσωμεν φυτόν τι, π. χ. πῶς πρὸς τὸν ἥλιον στρέφει τὰ φύλλα του, οὕτω γινώσκομεν, ὅτι τοῦτο εἶνε μέρος τῆς γενικῆς τῆς ζωῆς ὁρμῆς, ἥτις τὸ σύμπαν διέπει, καὶ εἶνε ἐνεργὸς ἐν τῷ φυτῷ, ἥτις ὅμως δὲν καταγεται ἐκ τοῦ φυτοῦ. Ἂν δ' ἐξετάσωμεν τὴν ἀράχνην ἐξαπλοῦσαν τὸ δίκτυόν της, εὑρίσκομεν ἐν τῇ ἐργασίᾳ της ταύτῃ μεῖζον ἐνδιαφέρον, διότι ἐν μεγίστῃ εὑρισκόμεθα ἀμφιβολίᾳ κατὰ πόσον τοῦτο εἶνε ἔργον τῆς γενικῆς τῆς ζωῆς ὁρμῆς ἢ τῆς θελήσεως τῆς ἀράχνης.

Ἐν τοῖς φαινομένοις τούτοις ἔγκειται μέγα αἴνιγμα, μέρος τοῦ μεγαλειτέρου αἰνίγματος ὑπὲρ τὰ ὅρια τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἀνάγκης, ὅπερ ἐπὶ χιλιετηρίδας ἀπησχόλησε διασήμους φιλοσόφους.— Ἐπειδὴ ὅμως δὲν διδάσκομεν φιλοσοφίαν, ἀλλὰ φυσιογνωσίαν, πρέπει νὰ ἀρκεσθῶμεν εἰς τὰ ἄχρι τοῦδε ρηθέντα.

Τὸ φυσικὸν ὁρμέμφυτον τῶν ζῴων καὶ τὸ διὰ διδασκαλίας ἐκζωπυρούμενον.

Γενικῶς ἐν τῷ ὁρμεμφύτῳ τῶν ζῴων πρέπει νὰ διακρίνωμεν ἐκεῖνο, ὅπερ αὐτὴ ἡ φύσις διδάσκει, καὶ ἐκεῖνο, ὅπερ κατορθοῖ ὁ ἄνθρωπος.

Ἐκεῖνο, ὅπερ ἡ φύσις τὸ ζῷον διδάσκει, γενναται μετὰ τοῦ ζῴου καὶ ἀνήκει εἰς τὴν φύσιν τοῦ ζῴου, ὅπερ δὲν δαπανᾷ χρόνον, ὅπως διδαχθῇ τοῦτο. Ἅμα εἰς τὸ ζῷον δοθῇ ἀφορμή, ὅπως κατευναόσῃ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ὁρμεμφύτου αὐτοῦ, ἀμέσως ἔχει συνείδησιν τῆς δυνάμεώς του, ὅτι δύναται νὰ πραγματοποιήσῃ τοῦτο.

Ἂν εἰς ἐπωάζουσαν ἀλεκτορίδα ὑποστρώσωμεν ᾠὰ νήσσης καὶ ἀφήσωμεν ταῦτα νὰ ἐκλεπισθῶσιν, ἔχομεν ἐνώπιόν μας φαινόμενον ἀπροσδόκητον, βλέποντες πῶς τὰ νηττάρια (παπάκια) παρακολουθοῦσι καὶ ὑπακούουσι τὴν μητρυιάν των καὶ μετὰ πάσης παιδικῆς προθυμίας ἐξαρτῶνται ἀπὸ τῆς θεραπαίνης αὐτῶν ταύτης. Ἂν ὅμως ἡ μητρυιὰ ὁδηγήσῃ τὰ νηττάριά της πλησίον ὕδατος, ταῦτα μετὰ πλήρους ἀσφαλείας σπεύδουσιν πρὸς τοῦτο, ὅπως ἐν αὐτῷ λουσθῶσι καὶ κολυμβήσωσιν, οὐδεμίαν προσοχὴν δίδοντα εἰς τὰς προσκλήσεις καὶ τὴν ἀνησυχίαν τῆς μητρυιᾶς των, ἥτις περίφοβος τρέχει παρὰ τὴν ὄχθην, καὶ διὰ γοερῶν φωνῶν προσκαλεῖ ταῦτα πρὸς τὴν ξηράν.—Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην καθίσταται δῆλον, ὅτι ἡ ἀλεκτορὶς γινώσκει τὸν κίνδυνον, ὃν αὐτῇ ἤθελεν ἐπιφέρει τὸ ὕδωρ, διότι δὲν δύναται νὰ κολυμβήσῃ. Τὰ νηττάρια, ἅτινα ἄλλως μετὰ προσοχῆς ἀποφεύγουσι πάντα κίνδυνον, εἰσέρχονται εἰς τὸ ὕδωρ, διότι ἡ φύσις οὐδένα αὐτοῖς ἐμποιεῖ φόβον πρὸ τοῦ ὕδατος. Εἰς τὴν ἀλεκτορίδα ὅμως, ἥτις οὕτω περίφοβος κραυγάζει, λαμβάνει χώραν ἐκτὸς τῆς ἁπλῆς ὁρμῆς κείμενον, ζητεῖ δηλ. νὰ πράξῃ τι. Ἐν αὐτῇ ἐμφανίζεται πνευματική τις ἐνέργεια, φροντίς, φόβος, ὅστις προδήλως ἐκ τούτου προέρχεται, διότι φαντάζεται, ὅτι τὰ τέκνα της εὑρίσκονται ἐν κινδύνῳ. Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην ἀνευρίσκομεν μάλιστα **παράστασίν** τινα διανοητικήν, **σκέψιν.**

Ἐκ τῆς περιπτώσεως ταύτης δυνάμεθα πολλὰ περὶ τοῦ ὁρμεμφύτου τῶν ζῴων νὰ διδαχθῶμεν, πλεῖσται δὲ τοιαῦται ὑπάρχουσιν εἰς πᾶν ὀρνιθοτρόφον ἐπαύλιον, παρέχουσαι πλουσίαν ὕλην πρὸς μελέτην· πρὸς τὸ παρὸν ἐν τοσούτῳ δὲν θέλομεν πολὺ εἰς τοῦτο ἀσχοληθῆ, ἀλλ' ἁπλῶς ἐκ τῆς μιᾶς ταύτης περιπτώσεως, **ὅτι τὰ νηττάρια ἀσφαλῶς κολυμβῶσι, χωρὶς νὰ μάθωσι τοῦτο,** ἐξάγομεν τὸ πόρισμα, ὅτι τὸ ὁρμέμφυτον ἐδίδαξε τοῦτο εἰς τὸ ζῷον οὐχὶ διὰ παραδείγματος, ἀλλὰ παρέσχε εἰς τὸ ζῷον κατὰ τὴν γέννησιν αὐτοῦ, ὥστε δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι τὸ ζῷον γεννᾶται μετὰ τοῦ ὁρμεμφύτου αὐτοῦ καὶ τῶν ἰδιοτήτων του.

Ἄλλως ὅμως ἔχει τὸ πρᾶγμα, ὅταν ὁ ἄνθρωπος διδάσκῃ τὸ ζῷον. Διὰ τῆς βίας, τοῦ παραδείγματος, τῆς μεταβολῆς τῆς διαίτης δύναται ὁ ἄνθρώπος ν' ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τὸ ζῷον τὸ φυσικὸν αὐτοῦ ὁρμέμφυμον καὶ νὰ διδάξῃ αὐτὸ ἰδιότητας, αἵτινες δύνανται συνήθως ν' ἀνυψωθῶσι μέχρι μεγάλου βαθμοῦ πνευματικῆς τινος ἀντιλήψεως. Καλῶς διδαχθεὶς κύων κατανοεῖ πλεῖσα ἐξ ἐκείνων, ἅτινα λέγει αὐτῷ ὁ κύριός του· διακρίνει τοὺς φίλους καὶ ἐχθροὺς τοῦ κυρίου του, διακρίνει ἄριστα, ὁσάκις ὁ κύριός του εἶνε ἐνατίον του θυμωμένος, γινώσκει νὰ τὸν κολακεύῃ, καὶ προσπαθεῖ νὰ τὸν φαιδρύνῃ,ὁσάκις βλέπει αὐτὸν δύσθυμον. Ἐν τοσούτῳ εἶνε ὑπερβολή, ἂν τις διισχυρισθῇ, ὅτι ὁ κύων ἔχει ὀρθὴν ἰδέαν περὶ τῆς ψυχικῆς τοῦ κυρίου του καταστάσεως καὶ ὅτι συνήθως ἐπιδεικνύει λεπτοτέραν αἴσθησιν πολλῶν ἀνθρώπων. Ἂν τοιοῦτό τι παρατηρῆται, τοῦτο ἀναμφιβόλως λαμβάνει χώραν συνεπείᾳ ὁρμεμφύτου, ἀνάγκης τινὸς ἐκ συνηθείας ἀναπτυχθείσης εἰς τὸν κύνα, ὅπως συζῇ ὑπό τινας συνθήκας μετὰ τοῦ κυρίου του, Περιμένει νὰ καλῆται ὑπὸ τοῦ κυρίου του, νὰ ἀκουῃ τὰς ὁμι-

λίας του καὶ νὰ παίζῃ μετ' αὐτοῦ· ἂν ταῦτα δὲν γίνωσιν ἐγκαίρως, ὠθεῖται ὁρμεμφύτως, ὅπως ἀρχίσῃ τὴν διάλεξιν, φαιδρύνων καὶ εὔθυμον καθιστῶν τὸν σκυθρωπὸν κύριόν του, οὐχὶ διότι θέλει νὰ φαιδρύνῃ τοῦτον, ἀλλ' ἐξ ἰδίας ἀνάγκης αὐτὸς ἑαυτὸν νὰ καταστήσῃ φαιδρὸν καὶ εὔθυμον.

Ἀρκεῖ, νομίζομεν, ἂν βλέπωμεν, ὅτι οὐσιωδῶς μεταβάλλεται τῶν ζῴων τὸ ὁρμέμφυτον ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου καὶ ὅτι εἶνε δυνατὸν νὰ μεταβληθῶσιν αἱ ἀνάγκαι των, οὕτως ὥστε ταῦτα νὰ τισαθευθῶσιν ἁρμοδίως πρὸς τὰς ἀνθρωπίνους σχέσεις, λαμβάνοντα ἥμερον χαρακτῆρα, τείνοντα συνήθως ὅπως ἐκ τῶν ἐξημερωθέντων εἰδῶν παραχθῶσι νέα εἴδη, ὅλως διάφορα τῶν ἐν ἀγρίᾳ καταστάσει διατελούντων. Τοιαῦτα ζῷα ἀποβάλλουσιν ὡς ἐκ τούτου συνήθως τὸ ὁρμέμφυτον αὐτῶν καὶ τὰς φυσικάς των ἰδιότητας, μάλιστα δέ, φαίνεται, ὡς ἂν ἡ φύσις δὲν παρέχῃ πλέον αὐτοῖς τὸ ὁρμέμφυτον, δι' οὗ ἄλλοτε ἐπροίκιζε ταῦτα ἅμα γεννώμενα. — Οὕτω πολλαὶ κατοικίδιαι γαλαῖ ὡς καὶ οἱ ἀπόγονοι αὐτῶν ἀποβάλλουσι τὴν ἐπιτηδειότητα καὶ τὴν ὄρεξιν νὰ συλλαμβάνωσι ποντικούς, καὶ ἂν ὑπὸ πείνης πιέζωνται, καὶ οὕτω μεταβάλλονται εἰς πράγματι πρᾶα καὶ ἥμερα ζῷα, διατηρήσασαι μόνον, ὅταν παίζωσι πηδῶσαι, λείψανά τινα τοῦ ἁρπακτικοῦ βίου τῶν προγόνων των.

Βραδύτερον θέλομεν περιγράψει τὰ ὁρμέμφυτα καὶ τὰς ἰδιοφυΐας ἀμφοτέρων τῶν φύλων, τῶν ἐν φυσικῇ καὶ ἀγρίᾳ καταστάσει διατελούντων ζῴων καὶ τῶν ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου τισθασευθέντων καὶ ἐξημερωθέντων. Κατὰ τὸ παρὸν ὅμως θέλομεν προσθέσει καὶ τὴν ἐξῆς διαφορὰν χρησιμεύουσαν πρὸς χαρακτηρισμὸν τούτων.

Ἐκεῖνα τῶν ζῴων δύνανται νὰ ἐξημερωθῶσι πραγματικῶς, ἅτινα εἶνε **φύσει κοινωνικά,** ἔχουσι προικισθῇ παρὰ τῆς φύσεως διὰ τῶν πρὸς κοινωνικὴν συμβίωσιν **ὁρμῶν,** ἄνευ τῆς ὁποίας εἶνε ἀδύνατον νὰ τισθασευθῶσι.

Παντα τὰ ζῷα, ἅτινα ἐν ἀγρίᾳ καταστάσει ζῶσι κατὰ κοινωνίας μετὰ τῶν ὁμοίων των, εἶνε ἐπιδεκτικὰ ἐξημερώσεως, δυνάμενα νὰ μεταβληθῶσιν εἰς κατοικίδια ζῷα εἰρηναῖα καὶ ν' ἀποκτήσωσιν εἰς μέγαν βαθμὸν κατανόησιν ἀνθρωπίνων πραγμάτων. Ζῷα ὅμως ἅτινα ἐν ἀγρίᾳ καταστάσει ζῶσι μεμονωμένα, ὡς π. χ. τὰ ἐν θηριοτροφείοις φυλασσόμενα, δύνανται μὲν μέχρι τινὸς βαθμοῦ νὰ τισθασευθῶσιν, ἐνίοτε δὲ μάλιστα καὶ πρὸς τοὺς φύλακάς των νὰ καταστῶσιν εὐπροσήγορα, ὡς π. χ. ὁ λέων, πραγματικὴν ὅμως ἐξημέρωσιν δὲν δύνανται νὰ λάβωσι. Τὴν διαφορὰν ταύτην ἀνευρίσκομεν παραβάλλοντες τὸν κύνα καὶ τὴν γαλῆν. Ἡ γαλῆ, ἥτις ἐν ἀγρίᾳ καταστάσει οὐδέποτε ζῇ κατὰ κοινωνίας, δὲν ἐξημερώθη πραγματικῶς καὶ διὰ τοῦτο ἄγει ἐν τῷ οἴκῳ τρόπον τινὰ βίον ἡμιάγριον, ἐνῷ ὁ κύων, ὅστις ἐν ἀγρίᾳ καταστάσει (ὡς λύκος) ζῇ κατὰ κοινωνίας, παρέχει παράδειγμα ἐξημερωθέντος καὶ ὠφελίμου ζῴου κατοικιδίου.

Ὡς πρὸς τοὺς σκοποὺς δέ, πρὸς οὓς ἀποβλέπει τὸ ὁρμέμφυτον τῶν ζῴων, δύναται τοῦτο νὰ ὑποδιαιρεθῇ εἰς τὰς ἑξῆς ὀκτὼ κατηγορίας.

α'. Πρὸς εὕρεσιν τροφῆς ἢ πρὸς σύλληψιν τῆς λείας των.

β'. Πρὸς διαφύλαξιν τῆς τροφῆς, ὅπως γείνῃ χρῆσις ταύτης ἐν καιρῷ ἀνάγκης.

γ'. Πρὸς κτίσιν κατοικίας, εἰς ἣν ἀποσύρεται τὸ ζῷον ὅπως προφυλάξῃ ἑαυτὸ κατὰ τῆς δυσκρασίας τοῦ ἀέρος ἢ ὅπως ἐνεδρεύσῃ κατὰ ἐχθροῦ.

δ'. Πρὸς ἀναγνώρισιν τοῦ ἐχθροῦ καὶ ἀποφυγὴν παντὸς κινδύνου.

ε'. Ὅπως προνοήσῃ διὰ τὴν διατήρησιν καὶ σωτηρίαν τῶν ἀπογόνων του (τῶν τέκνων του).

ς'. Ὅπως φροντίσῃ διὰ τὴν ἀνατροφὴν τῶν τέκνων του.

ζ'. κοινωνικὴν συμβίωσιν· οὕτω μεγάλη ποσότης ὁμοειδῶν ζῴων συλλέγεται καὶ σχηματίζει κοινωνίας καὶ

η'. **Πρὸς ἀποδημίαν·** ζῷα ὡρισμένων εἰδῶν εἰ, ὡρισμένας τοῦ ἔτους ὥρας ἐκτελοῦσι μεγάλας ἀποδημίας, μεταβαίνοντα ἀπὸ ἑνὸς τόπου εἰς ἕτερον μεμακρυσμένον, ὡς π. χ. ἡ χελιδὼν καὶ ἄλλα πτηνά.

Κ. Μητσοπουλος

ΒΟΛΤΑΙΡΟΥ

Ὁ Α, ὁ Β καὶ ὁ Γ

Ἢ

ΔΙΑΛΟΓΟΙ ΤΟΥ Α, ΤΟΥ Β ΚΑΙ ΤΟΥ Γ

ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

ΠΕΡΙ ΨΥΧΗΣ

κατὰ μετάφρασιν

ΣΤΑΜΑΤΙΟΥ Δ. ΒΑΛΒΗ,
Ὑφηγητοῦ ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.

(Συνέχεια. Βλ. τὸ προηγούμενον φύλλον.)

Γ.

Ἀλλ', ἐὰν οἱ σοφοὶ οὗτοι ἔχωσι δίκαιον, ἂν πάντα ταῦτα τὰ μεταφυσικὰ ὄντα εἶνε λέξεις ἁπλαῖ, ἡ ψυχή σου, ἥτις θεωρεῖται οὖσα ὂν μεταφυσικόν, δὲν εἶνε λοιπὸν τίποτε ; δὲν ἔχομεν λοιπὸν πραγματικῶς ψυχήν ;

Α.

Δὲν λέγω τοῦτο : λέγω μόνον ὅτι οὐδὲν οὐδόλως περὶ τούτου γινώσκω ἐξ ἐμαυτοῦ. Πιστεύω μόνον ὅτι ὁ Θεὸς παραχωρεῖ εἰς ἡμᾶς πέντε αἰσθήσεις καὶ τὴν νόησιν, καὶ δυνατὸν κάλλιστα καὶ ἐν τῷ Θεῷ νὰ ζῶμεν καὶ νὰ κινώμεθα καὶ νὰ ὦμεν, ὡς λέγουσιν ὁ Ἄρατος καὶ ὁ ἀπόστολος Παῦλος (*), καὶ νὰ βλέπωμεν τὰ πράγματα ἐν τῷ Θεῷ, ὡς διατείνεται ὁ Μαλεβράγχιος.

Γ.

Κατὰ τοῦτον λοιπὸν τὸν λόγον ἔχω σκέψεις χωρὶς νὰ ἔχω ψυχήν. Τοῦτο τῇ ἀληθείᾳ εἶνε ἀστειότατον.

(*) «Ἐν αὐτῷ γὰρ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμέν», ἔλεγεν ὁ Παῦλος πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, «σταθεὶς ἐν μέσῳ τοῦ Ἀρείου Πάγου». Βλ. Πράξεις τῶν Ἀποστόλων 17, 28. (Σημείωσις τοῦ μεταφραστοῦ.)